

MEZA BERRIYA

Jostirudia egintza bakarrian

Barriola-tar Juan Avelino'k idatzia

ETA

Eibar'ko Euskal-jayetan
saritua 1908^{an}

DONOSTIYAN
J. BAROJA TA SEMEEN MOLDISTEGIAN

1909^{an}

Egintzalliak edo Agerliak

BRAULIO	Erriko organista.
NIKASIO	Morroya.
JULIANCHO	Alkatiaren semia.
KARNABA	Baserritarra.
TARIÑA	Baserritarraren semia.
CHOMIN	
ALKATIA	

EGINTZA BAKARRA

Iruditegiyan agertuko da sala (gela) ondo šamar antolatuba. Eskubitara bi ate. Aurrenekua BRAULIO-n gelakua. Bigarrena sukalde ta eche barrenerako. Ezkerretara, leyo bat zabaldua. Atzian, atia beti ichiya, goiko aldian zintzarri bat zintzilik daukala. Eskuitara kucha edo armario bat zagar errenkada bat gañian dubela eta ezkerretara erloju luze bat. Aurrerago eskubitan mai bat, eta ezkerrian armoniun edo piano bat; ešeri-alki batzubek. Gain guztiyetan abestutzeko ingi edo kantatzeko paperak. Mai gañian zintzarriya. (Ezker eskubiyak ikuslienak.)

LENBIZIKO IRUDIA

BRAULIO

Erriko organista. Gizaseme urtietan sartua, ikusmen labur edo ichu šamarra. Egongo da atzeko atian agur egiñaz eskuakin norbaitzubek baliuaskete bezela.

BRAULIO

Agur... agur... poliki jechi... gero arte... (*Aurreratuko da eskuak igortziyaz.*)

¡Pozgiro nago! Sayo onek makiñachobat baliyo nau
¡Ederki atera da! ¡Ederki! ¡A!... Gaur ikusiko dute
Braulio organista zein dan. Erri dana zalantzan da o
nere meza berriya zer izango ote dan, eta entzun nayian
Eliza guztiya beteko dute... ¡Zer arro aterako naizen
bukatzian, danen erditik, utzirik batzubek arrituta abua
zabalik... eta beste asko nere ondamuz ezpañak
estuturik! Zergatik nere meza berriya ¡ederra da!
¡Orren gloriya... ta Kredua... ta Santus'a... ta...
dana... dana da... nik uste det berdin gabia. ¿Eta
Alkatiak? ¿Zer esango ote du? Chit biarra det dana
ondo ateratzia... Bestela... (*Erlojuari begiratuaz;
iruditegiyan ez palitz, patrikakuari.*) Bañan, ¿zer ordu
det? Bederatzit'erdiyak. Aguro ibilli bear det. (*Mai
gañian dagon zintzarriya juaz.*) ¡Trinn... Oraindik
dana jasotzeko ta...

II^{en} IRUDIA

BRAULIO TA NIKASIO

NIKASIO (Agertuko da sukaldeko atetik.) ¡Jauna!
 BRAULIO Ator abek jasotzen laguntzera.
 NIKASIO Bai jauna. (*Nikasio-k bilduko ditu paper guztiyak eta eramango dizka izketak agintzenduben bezela Braulio-ri eta onek antolatuko ditu danak.*)

BRAULIO ¿Eta Mantoni?
 NIKASIO Jantzitzen ari da. Elizara juateko.
 BRAULIO (¡Nere alabachua! ¿Nork esan bera gatik egin detala meza berri au, ta bere ona gatik nijuala gaur abestutzerá!... ¿Ezer ote daki alkatiak?)

NIKASIO *Leyo ondoko esheri-alki etatik paperak artuaz ta noizian-bein kalera begira.*) ¡Gizarajua! ¡Orain ere or dago Mantoni'ren erreñua non ikusiko ote duben! ¡Eztakit nik zertan ibiltzen diran orrela! Mutillak nai... neskak zer esanez... eta iškinchoka, cheletaka.. eta solomosuetan egun guztiyan. (*Artuko du pilla bat eta eramango dizka nagusiyari biurtuaz berriz leyo ondora.*)

BRAULIO ¿Geyo badago?
 NIKASIO Bai jauna. (¿Ni ere orrela ibilliko ote naiz? ¡Gezurra dek! Neri ezkontzeko gogua datorkidanian, jarriko naiz kale ertz batian eta aurrena azaltzen dan neska gaste edo... neska zar politenari... elduko diyot besotik eta ¡zapla! apaizaren echera paper billa.)

BRAULIO (*Artuaz Nikasio'k azkenik ekartzen dizkanak.*)
 ¡Bapo!... Orain lokarri batekin lotu eta...

NIKASIO Ekarriko det lokarriya.
 BRAULIO ¡Y Nikasio! ¿Ez alda berririk nere lagun zar Mateo nik?
 NIKASIO Ez jauna.
 BRAULIO Arritzen nak... Ekarrí zak lokarriya.
 NIKASIO Banijua. (*Irtentzeakuan begiratuko du kalea.*) Or dago oraindik zai. Bera gana nijua sukaldeko atetik, ia zerbait eroritzen ote dan.

III^{en} IRUDIA BRAULIO (*bakarrík*)

BRAULIO (*Betaurrak gordiaz.*) ¡Mateo-n berririk ez!... Aginduzian bialiko zirala berakin Elizan abestutzen duben mutil gaste bat, izugarrizko abeslari ederra, ta ez gaste onenik eta ez bere berririk ez det. ¿Zer gertatu ote

zayote? ¡Nai nuben bada nik mutill ura gaur etortzia Eliz-jaya era-bat ona izateko... Guazen orain jantzitzera berandutu baño len.
(*Juango da bere gelara, eskubitan aurreneko dagonea.*)

IV^{en} IRUDIA NIKASIO (*Bakarrik*)

NIKASIO

(*Sartuko da esku batian dirua ta bestian eskutitz edo karta batekin.*) ¡Bi pesetakua au ekartziagatik! ¡Amar urtian ez aldia ezkonduko! ¡A! ¡Akulumendi gizarajua! Beti or dabil kale ertz guztiyetaik begira nun ikusiko ote duben bere andregaya.- Eta ¿zer jartzen ote diyo emen, ni bi pesetaz saritzeko? Utsa... ¡nere pišpolin maitia... Nere zuri gorri eder sagar panpandoja gošua! Zu zera... zu... zu... eta neri ¿zer zait zer dan? Nagusiyak baleki bere alaba nola dabillen eta ni naizela gobara-zatar eraman-ekarriya. Organuari baño ots aundiyagua aterako liyoke nere buruari, emango liake kankarrekuakin... ¿Eta neri zer? Mantoni gatik egiten badet. Albanezake bigar bertan ikusi gure panpoša orrekin ezkonduka!... Gañera? nola utzi lan chiki abek egin gabe? Zer nai gauza gatik... pesta bat... noiz nai bikua... ¡¡Berrogei urtian ez aldia ezkonduko!! Eraman zayotan Mañtoni gašuari, len galdezka nuben ezer bai ote zan eta...
(*Irtentzeakuan Nikasio, sartuko da Braulio.*)

V^{en} IRUDIA NIKASIO ta BRAULIO

BRAULIO
NIKASIO

(*Oju eginaz*) ¡Nikasio!
(*Sukaldeko ate ondolik nagusiyari erantzuteko biurtzen danian, eskuan daukan ezkutitza eskutatukodu bularrian alkandorapian, bañan ikusliak ondo ikusteko eran.*) ¡Jauna!

BRAULIO
NIKASIO

¿Lotu aldituk?
(*Etorriko da berriz mayera eta patrikatik lokarriya ateriaz asiko da danak lotutzen.*) Beriala jauna.

BRAULIO

¿Ez alda oraindik ezer berririk Mateonik?

NIKASIO Ez jauna.

BRAULIO ¿Ez ote da etorriko? Baina, ala aginduta...
(*Entzungoda atzeko zintzarriya.*) Norbait dek ua...
¿bera ote da?... utzi... nik lotuko dizkiat. (*Juango da Nikasio. Braulio-k artuko ditu lotutzeko paper guztiyak eta Nikasio berriro sartzeakuan eroriko zaiska danak lurrera.*) ¡¡Bapo Braulio! ¡¡Ederra egin dek!!
(*Agertukoda Nikasio beste eskutitz bat eskuan dubela eta ikusirik nagusiyari gertatu zayona gordekodu len bestia eskutatu duben lekuan eta asiko da jasotzen.*)

NIKASIO Utzi bitza nik jasoko ditut.

BRAULIO ¿Zein zan?

NIKASIO Karterua beorrentzat karta batekin. Artu beza. (*Bat emanaz.*) Bart ekarri biar omen zuben, bañan trena oso beandu etorri zala, esan nau, ta gaurko utzi zitubela danak.

BRAULIO Maiz egiten dik ori. (*Jarriko ditu betaurrak, artukodu eskutitza eta erekikodu Mantonirentzat zana.*) ¿Izenik gabe?... «Mantoni ederra...» ¡e! «Nere biyotzeko izarra...» ¡e! ¿Zer eman nau neri orrek? «.....»
(*Irakurriko du bukaeraño ao pian askendurik argi jartzen dubenekin.*)
.....«eta aita nola dan erdi ichuba, juango naiz zure ondotik bate keskarik gabe...» ¡bai e!
..... «*Julián.*»
¡Nikasio!

NIKASIO Jauna.

BRAULIO ¿Nork emandik au?

NIKASIO Karteruak.

BRAULIO Eta, ¿noletan zekiyen neretzat zala?

NIKASIO Izenian, nere ustietan.

BRAULIO Ia ikusten dekan ezer. (*Erakutziyaz, bañan eskura eman gabe.*) ¿Ichuru egin ote naiz biziro?

NIKASIO (*Gogoratuaz bere okerra.*) (¡¡Arranua!! ¡Ederra egin det!!) Jauna karta ori ez da beorrentzat.

BRAULIO Bazekiat.

NIKASIO Bekar orduan.

BRAULIO ¿Au iri?

NIKASIO Bai bada... ez da beorrenata... ara au da beorrentzat. (*Aterako du bestia bularretik eta emango diyo Braulio-ri.*)

BRAULIO (Azarre antzian.) Ekatzak, eta au eman biar diyokanari esan akiyok, dagon bezelašen dijuala beriala izebaren echera, eta dagola an ni juan artian billa. (*Nikasio bertan geldi.*) Aditu dek... dijuala beriala ta ez detala ikusi ere egin nai... ¡Nere išillik gauz abekin... ¡hun!

NIKASIO (*Juanaz poliki-poliki*) ¡Kaikua nak!... ¿Au egiteko eman alnazki bi peseta?... Mantonik gašua (*Irtengoda sukaldeko atetik.*)

VI^{en} IRUDIA BRAULIO (*bakarrik*)

BRAULIO (*Egongo da azarre Nikasio eskutatu artian, eta bat batian alaituko da eta egingo du par chiki bat.*) ¡Barrena parrez eta arpegi azarria jarri biar! Zer esanen gatik! Emango nuke biziaren erdiya ezkontza ori egitiaren gatik, eta alaz guztiyaz ere kopeta illuna jarri eta azarre agertu biar. ¿Eta zergatik?... Arrebak esan ziran ezkeroztik Julian, alkatiaren semiak, nere alabari begiratzen ziyola, sartu zitzaidan biyotzian poz aundi bat eta, zergatik ez dakidala, esaten nau beti išil-išilik ezkontza ori egingo dala. ¡Gaurko nere meza berriya ondo aterako balitz!... Gauz abekin astuta negoan beste eskutitzaz. (*Erekiko du*) ¿Zeñena ote da? «Mateo Goibeltz» ¡A! ¡Nere lagunarena! ¿Zer ote du? «Adízkide maitia: Nik agindutako abeslaria ezinliteke juan gaur;... zergatik bigar goizian degu... Eliz-jaya... (*Buruari eragiñaz.*) bañan itz ematen dizut orreratuko dala zuben meza nagusiyaren garairako. Zaude bada keskik gabe. Betiro zure adizkidea. – *Mateo Goibeltz.*» Atzoko karta. Orrengatik esan nau neri Nikasio-k bart etorri zala. Ondo dago. Esaten dubenez laišter emen da ta nik nai bezela aterako da dana. (*Jokodu mai gañian dagon zintzarriya.*)

VII^{en} IRUDIA BRAULIO ta NIKASIO

NIKASIO ¿Oju egin du?

BRAULIO ¿Zer egin du Mantonik?

NIKASIO Irten da.
 BRAULIO Ondo dago. Ni mezetan naizela etortzen bada norbait nere billa, bialdu Elizara.
 NIKASIO Bai jauna.
 BRAULIO Eta erakutzi non izaten naizen.
 NIKASIO ¿Nai aldu paper abek eramatia?
 BRAULIO Ez, neonek eramango dizkiat. Jarri itzak danak alkarrekin (*Sartzen da bere gelan*)

VIII^{en} IRUDIA NIKASIO (*bakarrik*)

NIKASIO ¡Gajua! ¡Polita jarri da negarrez! Nigmatik... ni kaikua naizelako ¿Topo egin ote du? (*Leyotik begiratuaz.*) Ez... or dago... ¡Gizarajua! ¡Albaniyoke zerbait esan! (*Besuakin adi-arazi nayian.*) Juan da... bai... bai... orainchen... ¡oi! onera dator... ¿Zer nai ote du?... Jakin ote du gertaera? (*Entzungo da ateko zintzarriya.*) ¡Or da!... (*Juango da atera eta erekitzen dubenian sartuko da Juliancho bultziaz Nikasio-ri.*)

IX^{en} IRUDIA NIKASIO ta JULIANCHO

Juliancho da gaste bat askeneko sortze berri guztiyaz jantziya.

JULIANCHO ¿Non da, non da nere Mantoni?
 NIKASIO (*Atzian iduki nayian.*) Gizona zaude išilik. Entzungo dizu.
 JULIANCHO Ori nai det bada dik, entzutia.
 NIKASIO Nagusiyak esan nai det.
 JULIANCHO ¿Nagusiyak?
 NIKASIO (*Gela erakutziyaz.*) Bai, or dago.
 JULIANCHO ¿Esan ez nazu bada irten dala?
 NIKASIO Ez... Mantoni irten da.
 JULIANCHO (*Ojuka.*) ¿Mantoni?... ¿Nere karta artuta?
 NIKASIO Išo... zuaz emendik... aterata ilko gaitu.
 JULIANCHO Eztet nai... ¿nun da Mantoni? (*Juango da sukaldeko atera eta galasiko diyo Nikasio-k, gero asiko da Braulio-n gelen aurrian ojuka eta orduan ereki ta agertuko da Braulio arrituta an egiten duten otsakin.*)
 NIKASIO (¿Zer gertatu biar du emen?) Guazen Juliancho...

JULIANCHO ¡¡Mantoni!! (*Erekiko da atia eta ikusiko du Julianchok nola datorren Braulio.*) ¡oi! Braulio jauna.
NIKASIO ¡Nagusiya! ¡Guriak egin du!

X^{en} IRUDIA
LENGUAK eta BRAULIO

BRAULIO ¿Zer da ots au?
JULIANCHO ¡Ai, ama!
BRAULIO (*Julian-i.*) ¿Zer zabilta zu emen?
JULIANCHO Ni... ni... ni...
BRAULIO (*Nikasio-ri.*) Bai zu.
JULIANCHO Ni... ni... ¡ai ama!... ¡ai ama!
BRAULIO (*Nikasio-ri.*) Nikasio ¿Zein da au?
NIKASIO Au... au... ¿Ez aldaki zein dan?
BRAULIO ¡A! ¡Arranua!... orainchen gogoatzen naiz.
JULIANCHO (¿Ezagutu ote nau?)
NIKASIO (¿Bai ote daki?)
BRAULIO (*Poliki-poliki betaurrak patrikatik atera ta jantziyaz.*)
Zu zera... bai... bai... nere burua. (*Jantziko ditu betaurrak.*)
JULIANCHO (¿Zein ote naiz?)
NIKASIO (*Julianchori.*) Zure atzeneko borondatia agindu nai banazu.
BRAULIO Mateok bialtzen nauen abeslariya.
JULIANCHO ¿Ni?...
NIKASIO (¡Oi! ¿zer diyo orrek?)... (*Gero Julianchori.*) Esan bayetz, esan bayetz.
JULIANCHO ¿Ni?... bai... bai... ura bera.
BRAULIO Orainchen artu det bere eskutitza, bart etorri biar zubena... ¡Tren oyek ain gaizki ibiltzen dira...!
JULIANCHO Bai jauna... bai.
NIKASIO (*Entzungo da ateko zintzarriya.*) ¡Oi!... ¿Bestia ote da?... ¡a zer zalaparta!
BRAULIO Nik arri esan bezela nai nuke, Ofertoriyoko garayian zerbait abestutzia.
JULIANCHO ¿Abestu?
NIKASIO (*Julianchori.*) Esan bayetz.
JULIANCHO Beorrek nai badu.
BRAULIO Gounod-en «Agur Maria»... edo...
JULIANCHO ¿Gounod-ena?... Ori badakit. Eta ¿nik bakarrik abestu biar aldet.